

Рецензія на статтю

**Малюхова О. С. «АНАЛІЗ КООРДИНАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ
МІЖНАРОДНИХ ГУМАНІТАРНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ПІД ЧАС
ГУМАНІТАРНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ»¹**

У статті розглянуто координаційні механізми взаємодії міжнародних гуманітарних організацій та обґрунтовано їх значення для забезпечення ефективної та оперативної допомоги в умовах сучасних гуманітарних криз. Автор виходить із того, що саме координація між організаціями може суттєво вплинути на якість та оперативність допомоги, а ситуація в Україні, яка стикається з тривалою гуманітарною кризою через збройну агресію з боку російської федерації та масове переміщення населення, вимагає особливої уваги до узгодження дій міжнародних і національних гуманітарних організацій із державою. Досліджено наявні координаційні механізми, розкрито роль кластерного підходу та новітніх інформаційних технологій у покращенні координації гуманітарних зусиль. Це робить дослідження значущим як для наукової спільноти, так і для органів публічної влади та неурядових організацій, залучених до надання гуманітарної допомоги.

Актуальність теми. Тема має високу актуальність. Автор обґрунтовано пов'язує потребу в дієвих координаційних механізмах з умовами дії воєнного стану, за яких співпраця органів публічної влади з міжнародними та неурядовими організаціями є критично важливою. Особливої ваги дослідженню надає теза про те, що така співпраця або безпосередня участь у діяльності міжнародних організацій дає змогу впроваджувати сучасний світовий досвід врядування, активізувати регіони, підвищувати відповідальність та участь громади, посилювати гуманітарну

¹Малюхов О. С. Аналіз координаційних механізмів міжнародних гуманітарних організацій під час гуманітарної кризи в Україні // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". – 2024. – №6 (86), т. 2. – С. 169–174. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-6-10059>

допомогу і забезпечувати правовий захист. Водночас автор слушно наголошує, що для ефективної співпраці з органами публічної влади міжнародним організаціям необхідно передусім налагодити координаційні механізми та структурувати підходи до співробітництва, — саме цим зумовлено потребу в системному описі таких механізмів.

Аналіз матеріалів і методів. Джерельну базу дослідження становлять звіти та стратегічні документи УВКБ ООН, галузеві настанови МОМ, а також наукові праці з питань діяльності міжнародних і національних гуманітарних організацій — загалом дев'ять позицій. Автор спирається на доробок українських дослідників у сфері міжнародних організацій, правових засад гуманітарної допомоги та цифрових технологій публічного управління. Методологічною основою слугують аналіз офіційних документів для характеристики правових аспектів предметного поля, формально-логічний метод, який сприяв визначенню ролі міжнародних і національних неурядових організацій та фондів у здійсненні гуманітарної допомоги, а також аналіз, синтез і узагальнення результатів. Заслуговує на увагу коректно окреслена наукова прогалина: попри значну кількість праць про діяльність гуманітарних організацій, питання координації між ними та вироблення дієвих координаційних механізмів залишалися поза увагою науковців.

Оцінка результатів дослідження. Найвагомим результатом є систематизація координаційної архітектури гуманітарного реагування в Україні, подана в авторській таблиці та підкріплена описом гуманітарного програмного циклу.

У таблиці 1 схарактеризовано структуру координаційних механізмів міжнародних гуманітарних організацій в Україні: на верхньому рівні — Координатор з гуманітарних та надзвичайних питань, відповідальний за загальну координацію допомоги, нижче — одинадцять кластерів із закріпленими за ними провідними організаціями: охорони здоров'я (ВООЗ),

логістики та надзвичайних телекомунікацій (ВПП), харчування, води, санітарії та гігієни (ЮНІСЕФ), з питань захисту (УВКБ ООН), житла та непродовольчих товарів (IFRC / УВКБ ООН), управління і координації місцями тимчасового проживання ВПО (МОМ / УВКБ ООН), раннього відновлення (ПРООН), освіти (ЮНІСЕФ та Save the Children), продовольчої безпеки (ВПП та ФАО). Така подача є зручним довідковим інструментом: вона в компактній формі показує, до кого саме має звертатися місцева організація або орган влади з питання певного сектору допомоги. Логічно доповнює таблицю пояснення про те, що кластери призначаються IASC, мають чітко визначену відповідальність, а активовані можуть бути лише Координатором з гуманітарних та надзвичайних питань за схвалення керівників IASC.

Другим змістовим блоком є характеристика гуманітарного програмного циклу (НРС) як складової Програми трансформацій (Transformative Agenda). Автор послідовно розкриває шість його елементів — від готовності до надзвичайних ситуацій та реагування, оцінки й аналізу потреб, планування стратегічного реагування і мобілізації ресурсів до впровадження, моніторингу та оперативного огляду й оцінки, — наголошуючи, що кожен крок спирається на попередній. Цінним є висновок про те, що ефективне управління цими етапами вимагає координації не лише між гуманітарними організаціями, а й із державними структурами.

Практично значущим є систематизований перелік проблем, з якими стикаються міжнародні гуманітарні організації: дублювання та конкуренція, розбіжність пріоритетів і цілей, брак ресурсів та нераціональний розподіл фінансування, культурні й політичні бар'єри, недостатня взаємодія з місцевими організаціями та урядами, віддаленість і обмежена доступність окремих районів. Цей перелік фактично формує порядок денний для подальшого вдосконалення координації.

Окремої уваги заслуговує розділ про роль новітніх інформаційних технологій, де виокремлено п'ять напрямів їх застосування — від централізованих платформ обміну інформацією до аналітики великих даних, цифрових засобів комунікації, моніторингу програм і звітності перед донорами. Найбільш переконливим є конкретний приклад: уніфікована веб-платформа ActivityInfo, яка підтримує потреби в управлінні інформацією ключових акторів ООН та НУО в Україні й за її межами, та практика Благодійного Фонду «Рокада», що фіксує на платформі усі проведені активності різних донорів помісячно, чим забезпечує прозорість і запобігає дублюванню між проєктами. Такий кейс надає теоретичним положенням статті емпіричну опору.

Наукова новизна та практична цінність. Наукова новизна полягає в тому, що кластерну систему та гуманітарний програмний цикл розглянуто не як окремі міжнародні інструменти, а як цілісний координаційний механізм у прив'язці до українського контексту та до взаємодії з органами публічної влади. Практична цінність роботи виявляється в тому, що систематизована структура кластерів і перелік бар'єрів координації можуть бути використані під час планування взаємодії місцевих органів влади й національних НУО з міжнародними партнерами, а також у навчальному процесі з підготовки фахівців у сфері публічного управління та адміністрування. Обґрунтована автором рекомендація проводити регулярні консультації з українськими неурядовими організаціями та враховувати думку спільнот про те, де саме та яка допомога потрібна, робить висновки статті корисними й для практиків гуманітарного сектору.

Зауваження та рекомендації. Варто відзначити кілька моментів, які можуть бути враховані під час доопрацювання статті та в подальших дослідженнях.

— **Ключові чинники ефективності взаємодії не виокремлено в систематизованому вигляді.** Мета статті передбачає їх визначення,

однак у тексті вони фактично розчинені в переліку проблем і в описі переваг цифрових інструментів. Доцільно було б звести їх у структуровану групу — організаційні, ресурсні, інформаційні, культурно-політичні — та зазначити, за якими показниками пропонується оцінювати результативність координації.

- **Робота має переважно описово-оглядовий характер.** Емпіричну частину обмежено одним прикладом застосування платформи ActivityInfo; аргументацію суттєво посилило б залучення кількісних даних гуманітарного реагування в Україні — кількості партнерів кластерів, обсягів профінансованих потреб за планом гуманітарного реагування, показників покриття цільових груп, — які дали б змогу перейти від опису механізмів до оцінювання їхньої дієвості.
- **Джерело таблиці 1 потребує уточнення.** Таблицю позначено як складену автором, однак вона відтворює офіційно закріплену структуру кластерної системи IASC та розподіл провідних агенцій; коректнішим було б посилання «складено автором на основі [7]». Крім того, у переліку варто розмежувати кластер харчування (Nutrition Cluster) і кластер продовольчої безпеки (Food Security Cluster), оскільки в наведених формулюваннях їхні функції частково збігаються, що ускладнює сприйняття таблиці.
- **Описи окремих етапів гуманітарного програмного циклу потребують узгодження з їх змістом.** Так, етап оцінки та аналізу потреб схарактеризовано як заходи, спрямовані на пом'якшення наслідків катастроф, планування стратегічного реагування — як готовність до потенційних катастроф, а мобілізацію ресурсів — як негайне реагування на надзвичайну ситуацію. Ці формулювання ближчі до циклу управління ризиками катастроф, ніж до змісту відповідних етапів НРС, і їх бажано уточнити за первинним джерелом [8].

— **Висновки значною мірою повторюють викладений матеріал.**

Зазначені у перспективах напрями — вдосконалення координаційних механізмів та розробка нових підходів до взаємодії з органами публічної влади України — не доведено до рівня конкретних пропозицій: не окреслено, які саме процедури, платформи чи формати консультацій варто запровадити та на якому рівні управління. Останнє речення висновків також потребує редакційного опрацювання з погляду синтаксичної завершеності.

— **Текст потребує вичитування.** У статті трапляються неточні та стилістично невдалі конструкції — про технології, які «прогресують критичну роль», про «деякі з деяких аспектів», «планування гуманітарних вручень», «зручності дії»; наявні також помилки узгодження відмінків у формулюванні про координацію міжнародних гуманітарних організацій. Ці неточності не впливають на зміст, але знижують загальне враження від тексту.

— **Джерельну базу бажано розширити.** Дев'ять позицій, переважно україномовних, є достатніми для оглядової частини, однак для теми координації гуманітарної допомоги доцільно залучити рецензовані закордонні публікації та профільні документи — настанови IASC щодо кластерної координації, матеріали ініціативи Grand Bargain і дослідження з локалізації допомоги, що безпосередньо стосуються тези про поступову передачу координації національним і місцевим організаціям.

Висновки. Стаття є завершеним оглядово-аналітичним дослідженням, яке систематизує координаційну архітектуру міжнародної гуманітарної допомоги та обґрунтовує її значення для реагування на гуманітарну кризу в Україні. Поставлену мету досягнуто: наявні координаційні механізми досліджено, роль кластерного підходу розкрито, значення новітніх інформаційних технологій у покращенні координації та

забезпеченні оперативного реагування проаналізовано, окреслено проблеми, що ускладнюють взаємодію учасників гуманітарного процесу. Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер; їх урахування, насамперед у частині систематизації чинників ефективності та розширення емпіричної бази, підвищило б доказовість висновків, не змінюючи загальної позитивної оцінки роботи. Стаття відповідає вимогам щодо актуальності тематики, наукової новизни та практичної цінності.

Рецензент:

*незалежна дослідниця у сфері управління
організаційними змінами та
адміністративного лідерства*

Вікторія Сидорук